

12 EYLÜL SONRASININ EN PARLAK DENEYİMLERİNDEN BİRİ OLARAK YATAĞAN DİRENİŞİ: EYLÜL 1987 – OCAK 2006

Erol Soğancı

Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası (TES-İŞ) Yatağan Şubesi Eski Başkanı

İşçi sınıfı mücadele tarihinin çok sayıda parlak sayfası, sadece direnişçilerin anularında kalarak maalesef unutulmaya terk edilmiştir. Bu acı durum, aslında işçi sınıfının hafızasını yitirmesinden başka bir şey değildir. Unutturulmak istenen ya da unutulmaya yüz tutan bu deneyimler, sömürü sürdüğü müddetçe bitmeyecek olan sınıf kavgasında yeni kuşak işçiler için öykünme yaratacak sayısız pratik ve çıkarılması gereken sayısız derslerle doludur.

Biliyoruz ki, geçmişini bilmeyen geleceğe de hakim olamaz. Bu, işçi sınıfı için de doğrudur. Bu açıdan, ben de kendi adıma unutturulma-unutulma süreci karşısında tarihe karşı sorumluluğum olduğu düşüncesindeyim, zira 12 Eylül sonrasındaki işçi mücadelelerinin en önemlilerinden birisi olan Yatağan Direnişi'nin TES-İŞ şube başkanı olarak Termik Santral tarafındaki "fili lideri" durumundaydım. Bu Sempozyum sayesinde, ben de Yatağan Direnişi'ni tarihe not etme sorumluluğumu yerine getirmek için bir başlangıç yapmış olacağım.

Yatağan Direnişi, "89 Bahar Eylemleri" ile başlayan ve 2002'de termik santrallerin özelleştirilmesinin durdurulmasına kadar süren yaklaşık 13 yıllık bir süreci kapsar. Başlangıçta 89 Bahar Eylemleri ve Türkiye'de yükselen sınıf hareketinin bir parçası olan Yatağan Direnişi, daha sonraki yıllarda sınıf hareketinin ivme kaybeden çizgisinden ayrılarak 1990'ların ortalarından itibaren daha olgun ve radikal bir görünüme bürünür ve sınıf mücadelesi pratiklerine özgün deneyimler kazandırır. Öyle ki, bir yandan nüfusu 15 bin olan Yatağan'daki 1 Mayıs mitinglerine ya da özelleştirme karşıtı mitinglere 15 binlik katılımlar olurken, öte yandan da ortaya çıkan "işçi meclisleri" işçilerin bütününün karar alma mekanizmalarında belirleyici olduğu bir pratiği ortaya çıkaracaktır.

Yatağan Direnişi'nin merkezinde (1983'te üretime başlayan) Yatağan Termik Santrali işçileri ve buna bağlı Yeniköy ve Kemerköy santrali işçileri yer alır ki, toplam işçi sayısı 2500 civarındadır. Bunun dışında, Yatağan maden işçileri de direnişin asli ortağıdır. İzdüşümleriyle 19 yıla uzanan bir süreç boyunca Yatağan Direnişi'ni kızıştıran 3 ana gündem olmuştur: 89 İşçi Baharı, 94 santralin kapatılması girişimleri, 97-2001 özelleştirme süreci. Sonuçta ortaya çok uzun soluklu muazzam bir deneyim çıkmaktadır ki, bu süreç işçi sınıfı ve sendikal hareket adına her biri bir kitap konusu durumundaki çok sayıda dersi (ve tabii ki tartışmaları) içermektedir.

Yatağan ve ardından Yeniköy Termik Santrallerinde çalışmakta iken, bundan tam 25 yıl önce TÜRK-İŞ'e bağlı TES-İŞ (Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası) Yatağan Şubesi'nin 1. Genel Kurulu'nda ilk şube başkanı olarak seçildim ve kesintisiz olarak 20 yıla yakın bu görevi arkadaşlarımla birlikte sürdürdüm.

Bölgedeki termik santrallerdeki sendikal çalışma, bir dönem boyunca TES-İŞ merkezinden yürütülürken, bu süreç Yatağan'da sendika şubesinin oluşturulması için çaba harcayan arkadaşlardan Mustafa Kül'ün kurucu şube başkanı olarak atanmasıyla son buldu. Benim sendikal mücadelede ön saflara çıkmam ise Kül'ün

trafik kazası sonucu hayatını kaybetmesi nedeniyle şube yönetimi seçilmek üzere yapılan gecikmeli birinci olağan genel kurulda şube başkanlığına delegelerin oylarıyla getirilmem ile oldu.

Mücadele Başlıyor

Yatağan-Yeniköy-Kemerköy Termik Santralleri hattında bahsettiğimiz dönem, sendikal haklar, toplumsal sorunlar ve özellikle özelleştirme karşıtı mücadelede bölgemizi sürekli, Türkiye gündemini de “zaman zaman” etkileyen bir sürece imza attı.

1983'te üretime başlamış Yatağan, 1986 yılında faaliyete geçmiş Yeniköy ve çevrecilerle yaşanan sürekli çelişkilerle Türkiye gündemine sıklıkla taşınan, 1994'te üretime başlayan o dönemde montaj halindeki Kemerköy (Gökova) Termik Santrallerinde 1987 yılında yaklaşık 2500 işçi çalışmaktaydı.

Başlangıçta işyeri çalışma koşullarının ağırlığının yanı sıra çalışma ortamı, sosyal ve ekonomik haklar oldukça kötü durumdaydı. Ücretler çok düşüktü. Enflasyon çok yüksek olduğundan her yıl asgari ücret tespiti yapılıyor, ancak işçilerin ücretleri asgari ücretin altında kalıyordu. Ancak Kamu İşveren Sendikaları ile TES-İŞ Sendikası arasında protokol yapılarak ücretler asgari ücret seviyesine getiriliyordu ki, işçiler bu duruma sevinir haldeydi.

Önceden sendikanın olmayışı nedeniyle yasa ve İşkolu Toplu İş Sözleşmesine (İTİS) aykırı uygulamalar söz konusuydu.

İşe ilk girişte düşük ücretler uygulanmış, tüm üyeler maddi mağduriyete uğratılmıştı. İşçiler, yemeklerini ücret karşılığı yiyorlar ve çalışanların çoğunluğu da bekar lojmanlarında ücretli olarak kalıyorlardı. İşçilere, işçi sağlığı için büyük önem arz eden koruyucu giyim malzemeleri zamanında verilmiyordu. Yemek yeme ve dinlenme yerleri çok kötü durumdaydı. Servis araçları sorunluydu. Banyo ve tuvaletlerin temizliği yapılmıyordu. Üst dereceye geçiş sınavları yapılmamıştı. Lojman dağıtım sorunları mevcuttu. Harcırahlar ödenmiyordu. Maaşlar, ikramiyeler, fazla mesai ücretleri zamanında ödenmiyordu. Vergi iadelerinin ödenmesinde sorun vardı. Nemaların durumu, keza öyleydi. Sabun verilmiyordu, yemekler oldukça kötüydü. Fark ücretleri zamanında ödenmiyordu. Sendika olarak işçilerin bu ve bunlara benzer sorunlarının giderilmesi için yoğun çaba harcadık.

Mücadelemiz süresince işveren vekili konumundaki yöneticiler, müdür ve müdür yardımcılarını, –özellikle Yatağan'da– ön yargılı ve keskin karşı tavrılı idi. İşçilerin haklı olup olmamasına aldırış etmeksizin, bize karşı siyasal bir tavır içindeydiler. Sendika genel merkezi cephesinde de benzer bir tavırla karşı karşıya kalıyorduk. Sendika genel merkezi, devletin bir kurumu gibiydi; işverenle bütünlük arz eder haldeydi.

Vardiya amiri, başteknisyen, ustabaşı konumundaki arkadaşlar da sonradan değişmelerine rağmen o dönemlerde kendilerini işveren gibi hissediyorlar ve bunu davranışlarıyla gösteriyorlardı. Mühendisler, genellikle işçilere karşı bir duruş sergiliyorlardı.

Bu uygulamalar karşısında, TES-İŞ Yatağan Şubesi olarak inatçı ve kararlı bir duruşla, tüm yasal girişimlerde bulunup mevcut tüm araçları kullanarak sorunların giderilmesi konusunda önemli kazanımlar sağladık.

Bahsettiğim sorunlar giderildikçe, işçilerin bize olan güvenleri artıyordu. İşyerindeki uygulamalar, İTİS, yasa ve mevzuatlarla ilgili sorunların giderilmesi dışında

kendisinin ve yakınlarının kan ihtiyacından, hastalığına; ölüm, sünnet, düğün, tayin, nakil, çocuğuna yurt-ev, il dışına çıkıldığında konaklama ve buna benzer konulardaki yardım ve desteklerimizle, sendika üyelerle giderek bütünleşmeye başladı.

Sendikanın işçiler arasında artan etki ve gücü, eylem sürecinin örgütlenmesine de yansdı; ilk mücadele deneyimlerinin oluşmasına olanak verdi.

11 Mart 1988'de, işyerindeki ilk yemek boykotu başarılı şekilde gerçekleşti. Dalaman Seka'da 1988 yılında greve giden Seka işçilerine destek olmak için, 2 otobüs üye ile Dalaman'a gidildi.

1987-89 döneminde gerçekleşen kazanımlar sayesinde işçilerin sendika şubesine ve kendilerine olan güveni epeyce arttı. Bunun neticesinde, 1989'da gerçekleşen şube ikinci genel kurulunda, mücadeleci yönetim olarak muhalefetsiz tek liste ile seçimi kazandık.

1989'da, Türk-İş bünyesinde Toplu Sözleşme Koordinasyon Kurulu oluşturularak ortak pazarlık yapılması kararlaştırıldı.

1989 İTİS görüşmeleri, 1988 yılının ikinci yarısından itibaren öncelikle Maden-İş ve bir bölüm sendika açısından başladı. TES-İŞ'in içinde olduğu çok sayıda sendika ise, 1 Mart 1989'da kendi İTİS süreçlerine başlarken sonrasında bir ortaklaşma sağlandı.

12 Eylül sonrasında sendikal hareketteki zayıflama sonucunda İTİS süreci; hazırlık, teklifler, görüşmeler, arabulucu ve Yüksek Hakem Kurulu (YHK) aşamalarından geçerek aslında kamu işveren cephesinin inisiyatifi çerçevesinde sonuçlandırılıyordu. 1989 yılına kadar İTİS, YHK tarafından sonuçlandırılır ve işçi lehine bir sonuç çıkmazdı.

Bu dönemde sendikalar, sömürüyü sınırlandırma görevini yerine getiremiyor ya da getirmiyorlardı. Sendikalar üyelerinin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal haklarını korumaktan aciz haldeydi. Sendikalar, mücadeleden ziyade şikâyetçi durumdaydı: "Olmuyor; vermiyorlar; elimiz kolumuz bağlı; şerefsiz medya; işçinin ekmeğine kan doğrayan Kamu İşveren Sendikaları; 12 Eylül yasalarıyla sendikacılık yapılamıyor" gibi bahaneler üretiyorlardı. Bu durumla sendikacıların önemli bir kısmının bir sıkıntısı da yoktu; zaten büyük bölümü bir şey yapmak da istemiyordu.

1989 Bahar Eylemleri döneminde viziteye çıkma, yemek boykotu, sakal bırakma gibi tüm Türkiye'de kamu işyerlerinde eylemler yapılıyordu. Biz de başarılı şekilde bunları gerçekleştirmek için yoğun çaba harcıyor; durmaksızın tüm işyerlerini dolaşıyor ve işçilerle neden eyleme gidildiği ve bu eylemlere neden katılmamız gerektiği üzerine görüşmeler, toplantılar yapıyorduk. Bunlar her yerde yapılan genel eylemlerdi.

4 Nisan 1989'da, tüm işyerlerinde yemek boykotu yapıldı. Aynı tarihte başlayan, İTİS sonuna kadar sakal bırakma eylemi tüm işyerlerinde yürütüldü. 11 Nisan 1989'da, toplu vizite eylemine gidildi.

Bunlardan ayrı olarak 24 Nisan 1989'da Şube Yönetim Kurulu'nun aldığı bir kararla -TES-İŞ Genel Merkezi'nin yapılmaması için sert tavır göstermesine rağmen- tüm işçilerin katılımıyla Yatağan Termik Santrali'nin giriş kapısından Yatağan şehir merkezinde bulunan sendika şube binasına kadar, Bodrum karayolunu kısmen kapatarak görkemli, düzenli, tempolu alkışlı bir yürüyüş yaptık. Halkın ilgisi ve desteği ile şehre girdiğimiz bu eylem nedeniyle, polis işyerinde adeta ka-

rakol kurarak tespit edebildikleri 800 kadar işçinin ifadesini aldı ve işçilere 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefetten dava açıldı. Uzunca süren duruşmalar sonrasında beraat kararı verildi.

12 Eylül darbesinin etkileri sürerken, Yatağan gibi küçük ve mücadele geleneği çok fazla olmayan bir yerde ses getirici bir eyleme imza atılması, ardından 800 işçinin polise ifade vermesi ve yargılanması, bölge açısından (başlangıç olarak) büyük bir olaydı. Bu eylem süreci, bizim açımızdan da dönüm noktalarından birisi oldu.

Artan özgüven ve gelişen mücadele geleneği, Türkiye’yi saran işçi mücadele dalgasının da etkisiyle, Yatağan’da gelişen eylemlilik süreçleriyle kendisini gösterdi.

İlk 1 Mayıs eylemliliği 1989 yılında sendika ilan panolarına “Yaşasın İşçi Sınıfının Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü” şarhlı 1 Mayıs afişleri asılarak başladı; yemekhanede 1 Mayıs anlatıldı ve kutlandı. 1 Mayıs 1991’de, Yatağan’da kapalı sinema salonunda, salon kutlaması yapıldı.

3 Ocak 1991 günü, “1 gün işe gitmeme” eylemi gerçekleştirildi ve çok da başarılıydı. Ancak Yeniköy’de o başarı yakalanamadı (Başarısızlıkta büyük pay sahibi olduğu düşünülen bir arkadaş yönetim kurulundan istifa etmek zorunda kaldı).

5 Ocak 1991’de, Zonguldak Maden-İş sendikası üyelerinin Ankara yürüyüşü için işyerlerinde yardım kampanyası örgütlenerek toplanan para Zonguldak Maden-İş’e gönderildi.

11 Haziran 1991’de, tüm işyerlerinde yemek boykotu yapıldı.

12 Haziran’da, Yatağan’da toplu viziteye çıkma eylemi gerçekleştirildi.

13 Haziran tarihinde ise, Yeniköy’de toplu vizite eylemi oldu.

13 Haziran ile 25 Temmuz arasında, 45 günlük sakal bırakma eylemi tüm işyerlerinde yapıldı.

14 Haziran 1991’de, şube yöneticileri 1 günlük açlık grevine gittiler (Her vardiya çıkışında işçiler sendikaya geliyor, desteklerini bildiriyorlardı. Servis araçları iş çıkışında doğrudan sendika şubesine geliyordu).

18-19 Haziran 1991 tarihinde, Yeniköy ve Yatağan’da İTİS ile ilgili yapılan yürüyüşe işçilerin tamamına yakını katılmıştı.

18 Haziran’da, Yatağan’dan işyerine (servis araçlarına binmeksizin) toplu yürüyüş gerçekleştirildi.

19 Haziran tarihinde, Milas’tan Yeniköy’e 22 km’lik bir mesafe boyunca toplu yürüyüş yapıldı.

22 Temmuz 1991’de, tüm ilçelerde toplu vizite eylemi gerçekleştirildi.

Bu mücadele sürecinde işçiler arasında yardımlaşma ve dayanışma ruhu çok gelişmişti. O dönemde gerçekleşen tüm grevlere para yardımı yapıldı (Dalaman Seka, Selüloz-İş; Zonguldak Maden-İş; Çelik-İş’in grevine verilen maddi destek gibi).

Sendikal Örgütlülüğümüz Genişliyor

1989 yılında YOL-İŞ ile TES-İŞ arasında yetki anlaşmazlığı nedeniyle uzun süre devam eden çelişki, mahkemenin verdiği karar neticesinde TES-İŞ’ten sonuçlandı. Bu mahkeme kararı uyarınca, Kemerköy (Gökova) termik santralinin yapımında çalışan ENKA’ya bağlı 1200 ve TOKAR’a bağlı 500 işçi ile Çimtaş’daki 400 işçi ve Polonyalıların Elektrim firmasında çalışan 150 işçi, kısa süre içerisinde

üye yapılarak TES-İŞ'in Yatağan şubesi bünyesine katıldı. Bu süreç, Gökova Termik Santrali yapımının tamamlandığı 1995'e kadar devam etti.

Bu yetki karmaşası süreci, işçiler açısından faydalı olmadığı gibi, tüm işçileri mağdur etti. Şube olarak bizim haberimiz olmadan, ENKA ile TES-İŞ Genel Merkezi toplu sözleşme yaptı. Yemek boykotu, iş bırakma, viziteye çıkma, karayolunu kapatma eylemleri yapılmıştı. İşçiler kendiliğinden eylemler yaparken, şube yönetimi eylemlerin içerisinde bulunmuştu.

TES-İŞ'in örgütlenme alanına dahil edilen ENKA'da maaş, ikramiye, tazminat, ihbar ve nema ödemelerinde sorun yaşanıyor, fazla mesai ücreti verilmiyordu. Barınılan koşullar berbat durumdaydı. Sabun dahi verilmiyordu. Yemekler, servis kötü haldeydi. Çizme, yağmurluk verilmiyor; ekmekler yetersiz ve kötü geliyordu. Sosyal servis yoktu. Bu ve buna bağlı sorunların giderilmesi için sendika şubesi olarak çok fazla çaba gösterdik. Önemli başarılar elde edildi, yasal haklar kullanıldı. Bu mücadelede işverene karşı net ve tavırlı olundu; böylece sonuç alındı.

Diğer bir şirket olan TOKAR oturmuş bir firmaydı. Çalışan işçiler montajcı, kaynakçı gibi kalifiye işçilerdi. ENKA'ya bağlı bir şirket olmasına rağmen, Çimtaş'ta çalışan işçiler kalifiye olmaları nedeniyle işyerinde çok fazla sorunla karşılaşmıyorlardı. Polonyalı bir şirket olan Elektrim, tüm yasalara ve sözleşmelere uyuyordu.

Özel sektör işyerleri, zamanımızın ve enerjimizin büyük bölümünü alır hale gelmişti. Bu süreçte kamu işyerleri ihmal edildi; bu nedenle de 1992 seçimlerinde Yatağan'da tüm delegeler uzlaşmacı eğilime kaybedildi. Yeniköy, Kemerköy ve özel sektör işyerlerinde çalışan işçilerin desteğiyle zor da olsa üçüncü olağan genel kurul kazanıldı.

Santraller Kapatılıyor

1994'te, çevrecilerin (İzmir'de bir avukat grubunun) açtığı dava sonucunda Yatağan Termik Santrali, işyerinin işletme ruhsatı olmadığı için Aydın Bölge İdare Mahkemesi kararı ile kapatıldı. Mahkeme kararı dolayısıyla, TEK Genel Müdürü Sedat Yıldız imzasıyla yıllık izin, ücretsiz izin kullandırılmasını müteakip işçilerin iş akitlerinin feshi gündeme geldi.

Bu gelişmeler üzerine, TES-İŞ Genel Merkezi ile TEK Genel Müdürlüğü çevrecilere karşı birlikte hareket etme kararı alırken, işçilerin kamuoyu yaratması amacıyla sendika genel merkezi Yatağan şubesi olarak bize her türlü eylem yapma yetkisi verdi. Bu, bizler için önemli bir fırsattı ve biz de bu süreci en iyi şekilde değerlendirerek etkili eylemler gerçekleştirdik.

31 Mart 1994'de, Yatağan Termik Santrali önünde mitinge benzer bir eylem yaptık.

1 Nisan günü, şube binasından PTT'ye sloganlı, tempolu alkışlı yürüyüş gerçekleştirdik. Eylem görevlilerinin ve sloganların önceden belirlendiği bu yürüyüş sonunda, Enerji Bakanına telgraf çekildi. Daha sonraki direniş süreçlerinde en çok kullanılan "Ankara Ankara Duy Sesimizi, Bu Gelen Termiğin/İşçilerin Ayak Sesleri!" sloganı ilk olarak burada oluşturuldu.

4 Nisan'da, işyeri önüne davul zurna eşliğinde akşama kadar süren bir miting yapıldı.

5 Nisan tarihinde, şube binasından PTT'ye gidilerek Başbakan Tansu Çiller'e telgraf çekildi.

6 Nisan 1994'de, çevrenin büyük desteğiyle şube binasının önünde bir miting gerçekleştirildi. Tüm sendikalar ve diğer kurumlar ile bölge halkı eylemimizi destekledi.

7 Nisan'da ise, 2 bin civarında işçi, eş ve çocuklarıyla otobüs ve minibüsler tutularak Muğla Valiliği önüne gidildi. 4 saat boyunca, sağanak yağmur altında sloganlar eşliğinde miting yapıldı. Eylem yerine gelen Vali, önceden belirlenen komite ile görüştü. Taleplerin yazılı ve sözlü olarak dile getirildiği toplantıda, Vali Lale Aytaman'ın da belirttiği şekilde, Bakanlar Kurulu kararı ile termik santral çalışmaya başladı.

- Bu 10 günlük süreç, adeta ileride yürütülecek sosyal haklar ve özelleştirme karşıtı mücadelede başarılı olmanın hazırlık aşaması niteliğindedir.
- Termik santrallerin kapatılmasının işçilerin kendi eylemlilik süreciyle durdurulmuş olması ve bunun yarattığı deneyim ve hafıza, işçilerin sonrasında gelişen özelleştirme sürecindeki mücadelelerine özgüven-moral-motivasyonla girmesini sağlarken, bu süreç işçileri ve bizi geleceğe hazırlayan bir mücadele okulu oldu.
- Tüm işçilerin kendi mücadele süreçlerinin örgütlenmesinde söz, yetki ve karar sahibi olmasını sağlayan; toplumsal sorunlar, sendikal haklar ve özellikle özelleştirme ile ilgili mücadele sürecinin belkemiği olan İŞYERİ MECLİSLERİ bu süreçte oluştu.
- İşyeri, sosyal ve günlük yaşamı ilgilendiren tüm faaliyet ve eylemlerde, bu meclislerde alınan kararlara göre hareket edildi.
- Eylemlerde taşınacak pankartlar, atılacak sloganlar ve kimlerin slogan attıracağı, eylem görevlileri buralarda ortak şekilde tespit edildi. Dahası, bu süreçte çok sayıda sorumluluk dağıtılarak, her işçinin sürecin parçası ve örgütleyicisi olması sağlandı.
- İşyeri meclislerinde alınan karar gereğince, kortejlere eş ve çocuklar dışında kimse alınmadı; önemli eylemlerde, çocuklar okula gönderilmedi.
- Eylemin, sorunun büyüklüğüne göre, işyeri meclisleri 50 ila 200 kişi arasında değişen katılımlarla toplandı.

Özelleştirme Süreci Başlıyor

Cumhuriyet'in kuruluş döneminde yerli sermayenin sınai gelişimine öncülük edecek sermaye birikimine sahip olmaması nedeniyle bu birikim devlet aracılığıyla oluşturulmuş, devletin bu faaliyetleri 1961 Anayasası ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) adını almıştı. 1974 kriziyle birlikte dünyadaki neoliberal paradigma değişimi 12 Eylül süreciyle Türkiye'de hakim kılınarak ithal ikameci model, dolayısıyla da içe dönük sanayileşme politikaları terk edilmiştir. 1980'e kadar yurtdışından ithal edilecek malların yurtiçinde üretilmesi ve satılmasına dayalı ithal ikameci model, KİT'lerin varlığını gerekli kılarken 1980'lerden itibaren dünya çapında bu modelin tasfiyesi başlamıştı. 12 Eylül ile birlikte neoliberal politikalar ülkede yaşama geçirilirken, Türkiye ekonomisi dışa açık ve ihracata yönelik bir sanayileşme modeline uyarlanmıştır. Uluslararası sistemle bütünleşmeye yönelmiş, dışa açık bir ekonomi modelinde, piyasanın serbestliği önünde bir engel ola-

rak görülen KİT'lerin tasfiye edilmesi yönünde adımlar atılmıştır. KİT'lerin özelleştirilmesi sürecini sermaye açısından gerekli kılan faktörler arasında devletin ekonomi alanından çekilerek yerini (onlarca yılın sermaye birikimi ve kârlı yatırımları peşkeş çekilerek) özel sektöre devretmesinin zorunluluğu kadar, bu işletmelerinin tasfiyesiyle buralarda çalışan kamu işçilerinin kazanımlarının ve örgütlülüğünün dağıtılması da önem arz ediyordu. Böylece işçi sınıfının tamamı adına esnek, örgütsüz, düşük ücretlerle, taşeronlaşmış, güvencesiz çalışma biçimlerinin hayata geçirilmesine karşı harekete geçebilecek sınıfın en örgütlü kesimleri peyderpey dağıtılıyor, etkisiz hale getiriliyordu.

DYP-SHP ortaklığında KİT'lerin işletme hakkının devri adı altında üretim alanlarının 20, dağıtım alanlarının 30 yıllığına kiralanarak özelleştirilmesi, 1996 yılında gündeme geldi. Bu süreçte, büyük oranda yerli-yabancı sermaye ortaklıklarına dayanan konsorsiyumlar devreye girdi.

Bölgedeki termik santraller için 1997'deki ihaleyi; Amerikan şirketinin %25.1, İngiliz şirketinin %45, Bayındır Holding'in %25 ve Limak'ın %4.9'luk payla ortak olduğu bir konsorsiyum kazandı. Bu süreçte, dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Bayındır Holding sahibi Kamuran Çörtük ile olan yakın ilişkileri belirleyici oldu.

Termik santrallerin özelleştirilmesi girişimleri Muğla bölgesinde yarattığımız mücadele deneyimlerinin ışığında güçlü bir eylemlilik sürecinin yaşanmasına yol verirken, bu süreçten başarı ile çıkmayı bildik. Bu süreçteki eylemlerin genel söylemi "işimize, aşımıza ve geleceğimize sahip çıkıyoruz" idi. Mücadele boyunca tüm ayrılıkları; siyasi görüş, bölge, unvan, dini inanç, cinsiyet, vardiyacı-bakımcı ve diğer farklılıkları bir kenara bırakarak işçi sınıfının birlik ve bütünlüğünü sağladık ki bu da başarıya ulaşmamızın anahtarı oldu. Mücadelemiz boyunca esas olan işçi olmaktı; işçi olduğumuz gerçeğinden hareketle birlikte olunacağı anlayışı tüm işçilere benimsetilmişti.

Mücadele boyunca her alanda örgütlü olarak hareket ederek herhangi bir provokasyona, keşmekeşe, başıbozukluğa mahal vermedik. Mücadele sürecince bütün örgütlenme ve eylemlilikler şube olarak bizim inisiyatifimizle gerçekleşti. Mücadelenin yükseldiği dönemlerde, işyeri meclisleri gibi örgütlenmeler aracılığıyla işçilerle sendikanın bütünleşmesi sağlandı.

Özelleştirme saldırısının açığa çıkmasından sonra işçilerin neredeyse tamamı sürecin kopmaz parçası haline gelirken, dönem içerisinde Türk-İş ve diğer emek örgütlerinin emeğe yönelik saldırılara karşı gerçekleştirdikleri her eyleme katıldık:

5 Ağustos 1995'de, Ankara'da "Emeğe Saygı" mitingine 2 otobüs, 85 kişiyle gittik.

30 Nisan 1995'de, İzmir'de gerçekleşen "Mezarda Emekliliğe Hayır" mitingine 13 otobüs, 500 kişi ile katıldık.

7 Aralık 1996'da, Yatağan'da özelleştirme ile ilgili yerel toplantı yapıldı.

24 Aralık 1996'da, Milas'ta aynı şekilde özelleştirme ile ilgili yerel toplantılar yapıldı.

5 Ocak 1997'de, Ankara'daki "Türkiye'ye Sahip Çık" mitingine 700 kişi ile katıldık.

19 Ocak 1997 tarihinde, Muğla'da "Demokratik, Laik Devlet-Özelleştirmeye Hayır" mitingi 6 bin kişinin katılımıyla gerçekleşirken TES-İŞ korteji 2 bin kişiydi.

28 Ocak 1997'de, Termik santrallerin özelleştirilmesi ile ilgili 500 milletvekiline mektup yollandı.

IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu

2 Şubat'ta, Soma'da "Özelleştirmeye Hayır" mitingine 170 kişi gittik.

23 Şubat 1997'de, Yatağan'da "Özelleştirmeye Hayır" mitingi, 15 bin kişiyle düzenlendi.

31 Mart 1997'de, termik santrallerin özelleştirilmesi ile ilgili 100 bin bildiri dağıtıldı. Özelleştirmenin yöreye, ülkeye, dünyaya etkileri; emeğe yönelik saldırı, sendikal örgütlülüğe saldırı, bağımsızlığa saldırı, daha çok sömürü, daha çok işsizlik, daha çok açlık gibi konular işlendi.

Özelleştirme ve emek gündemleriyle ilgili tüm etkinlikler, Maden-İş sendikası ile ortaklaşa gerçekleştirildi. Zaman zaman sorun çıksa da, özellikle 1999'dan sonra birlikte mücadele etme kültürü gelişti.

Geniş katılımlı işyeri meclis toplantısında, "alıcı firmaların işyerine alınmaması" kararı alındı. Bu karar uyarınca; 12 Ocak 1997'de Yatağan'da, 21 Ocak'ta Yeniköy'de, 22 Ocak'ta Kemerköy'de, 27 Ocak'ta Yatağan'da, 28 Ocak günü Yeniköy'de ve 29 Ocak'ta da Kemerköy'de, alıcı firmalar İŞYERLERİNE SOKULMADI.

Tüm eylemlerde Yeniköy ve Kemerköy, Yatağan'a göre geriydi ve buralarda istenilen ölçüde örgütlenip etkili olunamıyordu. Tüm eylemler, Yatağan odaklı gerçekleşiyordu.

2 Kasım 1997'de, Kemerköy (Gökova) Baca Gazı Arıtma Tesisinin temel atma töreni Başbakan Mesut Yılmaz'ın katılımıyla gerçekleşti. Bu tören, 5 bine yakın termik santral ve maden işçisinin eş ve çocuklarının katıldığı özelleştirme karşıtı bir gösteriye dönüştü. Çok etkili olan bu gösteri, TES-İŞ sendikası genel merkezi ve şubelerinin de desteklemelerinin sağlandığı bir eylem haline geldi. Bu eylem, Türkiye gündemine birinci sıradan yerleşti.

9 Aralık 1997 günü sabaha karşı 05:00 sularında, Yatağan-Yeniköy ve Kemerköy termik santralleri 2 bin jandarma tarafından alıcı firmalara işyerlerini teslim etmek amacıyla işgal edildi.

10 Aralık'ta, durum devam ediyor; büyük bir gerginlik hüküm sürüyordu. Tüm işçiler kapıda toplandılar.

11 Aralık günü, tüm işyerlerinde 1 gün çalışmama eylemi gerçekleşti.

Bu olayları müteakip 23 Aralık'ta, Genişletilmiş TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu toplantısı Yatağan'da yapıldı.

Bu dönemde Yatağan'daki özelleştirme karşıtı mücadele ülke gündemine damgasını vurdu.

Bizim işyeri meclisinde aldığımız "ALICI FİRMALAR İŞYERİNE SOKULMAYACAĞ" kararı, TÜRK-İŞ'in kararı haline geldi (23 Aralık 1997 Türk-İş Başkanlar Kurulu Bildirgesi-Yatağan).

Özelleştirme ve diğer sorunların çözümü ile ilgili hareket alanımız çok genişlemişti ve meşru haldeydik. Sendika Genel Merkezinin iç çelişkileri, yani sendikanın homojen bir yapıda olmaması nedeniyle tüm taleplerimiz genel merkez tarafından karşılanıyordu, çünkü biz onlar için gerekiydik. Sendika bünyesinde toplumsal konulara duyarlı önemli bir kesim vardı.

Özelleştirme sorunu olan sendikalar, başında Mümtaz Soysal'ın olduğu Kamu İşletmelerini Geliştirme Merkezi (KİGEM) ile ortak çalışmalar yaptı. TES-İŞ'in de içerisinde olduğu bir grup sendika, Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), Maden Mühendisleri Odası (MMO) ve Enerji Yapı Yol-Sen gibi kurumlarla ortak çalışmalar yürüttü. Bu süreç içerisinde TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, KESK, TMMOB birlikte Emek

Platformu'nu oluşturdular. Tüm illerde etkili, ortak eylemler gerçekleştirilmiş olsa da, bu platform tek tek örgütlerin etkinliğinin azalmasına da neden oldu.

Kendi güncel durumumuz ve Emek Platformu'nun aldığı kararlar çerçevesinde eylemler örgütledik ve katıldık:

16 Mayıs 1998'de, Ankara'da "İşsizliğe Hayır, Özelleştirme Talanına Son" mitingine 1000 kişi ile katıldık. 1800 işçinin örgütlü olduğu TES-İŞ Yatağan şubesi olarak üyelerimizin yarısından fazlasını Ankara'daki bir mitinge taşıyabilecek güç ve örgütlülüğe ulaştığımız. İşyerinde etkinliğimiz öyle bir noktaya ulaşmıştı ki, işyeri meclisinde aldığımız kararlarla üretimin örgütlenmesinden de biz sorumlu olmaya başlamıştık. Bu eyleme katılım sürecinde, 24 saat faaliyet gösteren işyerlerimizde üretimi aksatmayacak şekilde kalan yaklaşık 800 arkadaşımızın üç santrali çalıştırmasını örgütleyebiliyorduk.

15 Temmuz 1999 tarihinde Muğla'da, iktidardaki MHP-ANAP-DSP İl Başkanlıklarına siyah çelenk konması ile sonlanan uzun bir yürüyüş gerçekleştirdik. 50 bin nüfuslu Muğla il merkezinde 5 bin kişinin katıldığı fiili bir durum yaratılarak oluşturulan eylemle ilin gündemini belirledik. Bu eyleme TES-İŞ Yatağan şubesi olarak 2 bin kişiyle katıldık.

24 Temmuz 1999'da, Ankara'da gerçekleşmiş en büyük eylem olan "Mezarda Emekliliğe Hayır" mitingine 1000 kişi ile katıldık.

24-25 Nisan 2000 tarihinde, Türk-İş'e bağlı Muğla'da örgütlü bulunan Tes-İş, Maden-İş, Orman-İş, Selüloz-İş, Tarım-İş, Toleyis, Belediye-İş ve Yol-İş şube yöneticilerinin Seka'nın özelleştirme süreci nedeniyle 24 Nisan'da Dalaman'da başlayıp Ortaca-Köyceğiz-Muğla-Yatağan'da; 25 Nisan'da da Kale-Tavas-Denizli-Çardak-Dazkırı-Dinar-Sandıklı ve Afyon'da Atatürk anıtlarında saygı duruşu ile sonlanan eylemler düzenlendi. Eylemlerin temel şiarı, "Sosyal Devlet İstiyoruz! Özelleştirmeye Hayır!" oldu.

Bu eylemler sonrasında, eylemleri gerçekleştirdiğimiz birçok yerde soruşturma ve dava açıldı. Dalaman'da 18 ay hapis cezası verildi. Ortaca, Muğla, Yatağan ve Dinar'daki davalar, beraat kararlarıyla sonuçlandı. Denizli'de ciddi gerginlik yaşandı. Sataşmalar gerçekleşti ve gözaltılar oldu. Sandıklı'da daha tedbirli davrandılar. Afyon'da ise, kent merkezi teslim alındı.

26 Nisan 2000'de Ankara'da, tüm Türkiye şube yöneticileri ile yürüyüş ve kapalı salon toplantısı gerçekleştirildi.

1 Mayıs 2000'de Yatağan'da, 1 Mayıs İşçi Bayramı ve Özelleştirmeye Hayır mitingini, 1500 kişi ile yaptık.

8 Temmuz 2000'de, "Sosyal Devlete Sahip Çıkalım-İşsizliğe Hayır!" şiarlı Dalaman-Ortaca yürüyüşüne 250 kişi ile katıldık.

13 Kasım 2000'de, Yeniköy Termik Santrali'nde jandarma işçilere saldırdı. Benim de aralarımdaydığım 5 kişi gözaltına alındı. Yatağan ve Milas'ta, 4 bine yakın işçi Bodrum karayolunu kapattı; bunun üzerine mahkemeye çıkarılmadan serbest bırakıldık.

15 Kasım 2000'de, jandarma Yatağan'da da işyerine saldırdı ve çatışma çıktı. Üretim dururken 17 işçi gözaltına alındı, 1 işçi ağır yaralandı.

19 Kasım 2000 tarihinde, "Yatağan'a Sahip Çıkalım! Çevre Kirliliğine, Özelleştirmeye ve Soyguna Hayır!" mitingi Yatağan'da gerçekleşti. Yatağan'da 15 bin kişilik bir eylemin örgütlenmesi, herkesin yakınlarını alana taşımasıyla mümkün oldu. TES-İŞ Yatağan şubesinin korteji 4 bin kişilikti.

14 Nisan 2001’de, Demokrasi Platformu’nun kararı ile “Yolsuzluk ve Yoksulluğa Hayır” mitinglerine Milas’da 800, Muğla’da 1500 kişi olarak katıldık.

1 Mayıs 2002’de, İzmir’deki mitinge 4 otobüs, 150 kişi ile gidildi.

1 Mayıs 2003’te, işyerlerinde toplantılar yapıldı.

10 Mayıs 2003 tarihinde İzmir’de yapılan “İş Yasası-Kamu Yönetimi Temel Yasası-Mahalli İdareler Yasası-Özelleştirmeye Hayır” mitingine 4 otobüste 180 kişi ile gittik.

1 Mayıs 2004’te ise, yine İzmir’deki 1 Mayıs mitingine 2 otobüs ve 90 kişiyle katılım sağlandı.

17 Mayıs 2004 tarihinde, Ankara’daki “İşine, Ekmeğine, Vatanına Sahip Çık!” mitingine 50 kişi gidildi.

20 Kasım 2004’te, Ankara’daki “Sosyal Devlet ve Sosyal Adalet İstiyoruz” mitingine 130 kişi katıldı.

16 Şubat 2005 tarihinde, Dalaman MOPAK kâğıt fabrikasında işten atılan 243 işçiye destek için 1 otobüs, 50 kişi gittik.

1 Mayıs 2005’te, Muğla’daki mitinge katılan TES-İŞ kortejinde 800 kişi vardı.

Mücadele Durağanlaşıyor

Yukarıda bahsettiğim eylemliliklerin akışından da anlaşılacağı üzere, 2002’den itibaren termik santrallerin özelleştirme akıbetinin belirsizliği, çeşitli nedenlerle işçi sayısındaki azalma, işletmelerde taşeronlaşmanın kurumsallaşması ve sendika genel merkezinin bütünlüğü sağlayarak mücadele sürecimiz üzerinde baskı kurmaya başlaması ile mücadele ivme kaybetmeye başladı. Sürecin şekillenişinde Türkiye sınıf hareketinin, sendikal mücadelenin geldiği durum da belirleyiciliğe sahipti. 1989-91 döneminde ciddi çıkış gösteren işçi eylemleri, 90’ların başından itibaren gerilemeye başlamış; 1990’lardan başlayarak hareketlenen kamu emekçilerinin mücadelesi de hız keserek gerilemeye geçmişti. Türkiye’de sınıf hareketi günden güne kan kaybederken özelleştirmelerle sendikalar güçten düşüyordu. Sermayenin önündeki bütün engellerin (!) kaldırılması şiarlı neoliberal program ve ona bağlı sermaye birikim modeli dünya çapında işçi sınıfının örgütlülüğünün ve kazanımlarının kırılmasına dayanıyordu. Dolayısıyla sendikaların güç ve prestij kaybı, özelleştirmeler, emek cephesinin gerilemesi uluslararası bir boyuta sahipti. Türkiye’deki sınıfsal konjonktürün aksine ilerleyen mücadelemizin uzun süre boyunca bu şekilde devam etmesi, hele ki eylemlilik sürecinin tıkanması koşullarında, mümkün değildi.

Uzun döneme yayılan direnişimizi mümkün kılan, çok sayıda faktörün bir araya gelmesi olmuştu. Bunlardan önemli biri de TES-İŞ sendika merkezinin bütünlüklü olmaması ve bu çatlağın bize yaramasıydı. Ancak 2002 civarında genel merkez homojen bir yapıya kavuşurken, çok öne çıkan direnişimize engel olmaya başlamışlardı. TES-İŞ’in özelleştirmeden etkilenen şubelerinden mücadele konusunda başarılı olamayanlar da, kendi üyelerine örnek olduğu ve kendi başarısızlıklarını açığa çıkardığı için, direnişimizden memnun değillerdi. Kısacası, sendika yönünden üzerimizde ters yönlü bir basınç kuruluyordu.

Yatağan-Yeniköy-Kemerköy Termik Santrallerinin özelleştirilmesi, mücadelemiz neticesinde engellenmişti, ancak çeşitli şekillerde bu işletmeler zayıflatılıyordu. Öncelikle emeklilik yaşı gelenler zorunlu emekli ediliyor; emekli olup ayrılanlarla tayin

olanların yerine yeni işçi alınmıyordu. Dolayısıyla işçi sayısında ciddi bir gerileme olmuştu ki, bu durum mücadele gücümüzü azaltıyordu.

İşyerlerimizdeki diğer bir belirleyici faktör taşeronlaşmanın kurumsallaşması, asıl işlere kadar genişlemesi oldu. Taşeron şirkete bağlı olarak çalışan işçiler kötü koşullarda, kamu işçilerinin dörtte biri gibi ücretlerle çalışıyorlardı, hiçbir hakka da sahip değillerdi. İşyeri içinde işçiler arasında şekillendirilen bu bölünme, mücadele sürecine darbe vururken bizim etki alanımızı da daralttı. Taşerona bağlı işçiler TES-İŞ bünyesinde örgütlü olsa da, onlar adına yapılan sözleşmelerde dikkate değer bir kazanım elde edilmediği ölçüde onları mücadeleye katmak mümkün olmuyordu.

Toparlamak gerekirse, eylemliliklerin yükselmesiyle başarıya ulaşan hareketimizin eylem sürecinin durmasıyla bütünlüğünden, etkililiğinden kaybederek hedefsizleşmesiyle yozlaşma sürecine girdiğini kabul etmememiz gerekir.

Direnişin Değerlendirmesi

Yatağan Direnişi, 13 yıl gibi uzun bir dönem boyunca güçlü ve etkili bir şekilde süren bir mücadele deneyimi olarak, Türkiye’de az rastlanır bir örnektir ve 12 Eylül sonrasında sınıfın mücadele hafızasının önemli bir parçasıdır. Bilince tekrar çıkarılması görevini üstlenmek zorunda kaldığımız bu direniş deneyimini, aynı dönemde benzer koşullar altında gerçekleşen ama aynı başarıyı yakalayamayan direnişlerden ayıran nedenleri kavramak, gelecek mücadeleleri de besleyecektir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Yatağan direnişinin başarısının altında, geçmiş mücadele ve örgütlenme deneyimlerinin mirası yoktur; bu bölgede bu miras 1987’den başlayarak biz ve işçiler eliyle yaratılmış, gelecek kuşaklara devredilmiştir.

Muğla’daki termik santrallerde yürütülen mücadeleyi özgün kılan şube olarak bir sendikal taban örgütlenmesini, işçilerin sürecin bilfiil örgütleyicisi, karar alıcısı ve yürütücüsü olmalarını sağlayan işyeri meclisleri gibi yapılanmalarla sağlamamız olmuştur. Direniş boyunca hareket bilinçli ve örgütlü şekilde yol aldığı gibi, iradeli, kararlı bir önderlik eksikliği de çekmemiştir. İşçilerin karar mekanizmalarına alınmaları hem onların bilincinde büyük gelişmelere imkân vermiş, hem de mücadelenin daha istekli ve katılımcı olmasını sağlamıştır.

Bu mücadele deneyimi, Türkiye’de sendikal yapılanmadaki yozlaşmanın aşılması yolunda dersler içermektedir. Türkiye işçi sınıfının ihtiyacı olan taban örgütlenmesine dayanan yeni sendikal örgütlenmelerdir. Açıktır ki sendikaları tek bir torbaya koymak mümkün olmasa da, çok büyük bir kısmı iflah olmaz durumdadır. Bu yozlaşmış yapıların sömürü sistemiyle bütünleşmenin ötesine geçerek potansiyel direniş öyküleri karşısında adeta bir sopa konumuna dönüştüğü ortadadır. Ancak mücadeleciler, tabandan yükselen yeni sendikalar mevcut sendikal aparatın kabuğunu kırıp atabilir. Yatağan Direnişi, işçilerin taban inisiyatifine dayanan direnişlerin başarılarına nasıl imza atabileceğini, hem de kısa sürede parlayıp sönen değil, göstermiştir. Bu mücadele öyküsü; siz inanırsanız, çaba harcarsanız, örgütlenirseniz başarılı olunabileceğini gösteren bir harekettir.

Yatağan direnişinin ışık tuttuğu diğer bir gerçek de, kazanmak için işyeri mücadelelerinin birleştirilmesi; benzer sorunları olan işyerlerinde ortak mücadeleler örgütlenmesi gereğidir. Bölgede en çok Maden-İş ile kurulan ortak direniş hattı

sadece mücadelenin başarısına katkı sağlamamış, bölgenin havasının değişmesine de yol açmıştır. Zaten özelleştirme gibi topyekûn bir saldırı gündeminde kazanmanın tek yolu da topyekûn bir direnişi örgütlemekten geçmektedir. Hatta işçilerin birleşik mücadelesinin sınırları ulusal olanın ötesine konulmalı, uluslararası işçi örgütleriyle paralel direnişlerin örgütlenmesi hedeflenmelidir. Klasik sendikal metotlar, sadece işverenle uzlaşmaya, sözleşmelere dayalı anlayışların, yasallık sınırlarına takılıp kalan mücadelelerin kazanamayacağı açıktır ki Yatağan direnişi de eylemliliği izinli mitinglerin ötesine taşıdığı ve o kararlılığı gösterdiği için özelleştirme saldırısını püskürtebilmiş ve fiili bir meşruiyet oluşturulabildiğini göstermiştir.

Bu direniş sürecindeki önemli olgulardan biri de işyeri sorunlarını aşan; üretimi, gündelik ve sosyal yaşamı örgütleyen ve bu bağlamda dayanışma ve yardımlaşma ağları kuran bir örgütlenmenin başarısıdır. Sendika olarak işçilerin birlik ve bütünlüğünü sağlamak adına işletme içindeki işçiler arasındaki çelişkilere müdahalelerimiz ve sorunları çözmemiz de anlamlıydı.

Kısacası, bir mücadele deneyiminin sadece işçileri bir eylem sürecinde bir araya getirmekten öte olduğu; gündelik yaşamdan sosyal ilişkilere kadar her türlü sürece hakim olunarak, özetle yaşamı örgütleyerek başarılı olunabileceği ve bunun için de önderliğin rolünün ne derece önemli olduğu açığa çıkmaktadır. Açıktır ki yürütülen mücadelenin anlık mücadeleleri aşarak sürekli olması gereklidir.

Son Söz

Yaşanan hak arama mücadelesinde sadece benimle ilgili 68 dava açıldı; soruşturma yapıp da dava açılmayanlarla birlikte 100'e yakın adli takibe uğradık. Ceza alınan 3 dava, Yargıtay'da bozuldu. Davalar daha çok, 2911 sayılı Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefetten ve üretimi durdurma, tehdit etme, kaymakama hakaret etme ve işyerini işgal etme gibi nedenlerle açıldı.

Yatağan merkezli olarak termik santraller üzerinden bölgede kesintisiz olarak 19 yıl süren işçi sınıfı mücadelesi, Türkiye'deki en önemli sınıf hareketlerinden biri olmuştur. Zaman zaman Türkiye gündeminde de yerini almıştır.

Bu süreçte; 30'a yakın arkadaş şube yönetim kurulu üyeliği, yine 30'a yakın arkadaş disiplin ve denetim kurulu üyeliği, 300'e yakın arkadaş ise işyeri temsilcilik ve baştemsilcilik görevlerinde bulunmuş, çok sayıda arkadaş da işyerlerindeki komisyonlarda sendikayı temsilen görev almışlardır. Ayrıca sürekli vurgulamaya özen gösterdiğim gibi, işçi arkadaşlarımızın çok büyük bir bölümü işyeri meclislerinde görev almıştır.

Zaman zaman çelişkiler yaşansa da, arkadaşlarımızın çok büyük katkıları olmuştur. 19 yıl süren bu mücadelenin önderliğini yapmış olmaktan onur duyuyorum.

Bizim oluşturduğumuz sistem, aynı şekilde sürüyor. İyi bir çark oluşturulmuştu. Arkadaşlar aynı mücadele anlayışı ve geleneğini sürdürüyorlar. Başka türlü olması da, her şeyin birdenbire değişmesi de pek mümkün değil; sonuçta hemen silin(e)meyecek yaratılmış bir hafıza ve miras var.